

ՎԵՆԵԼԵԿԵ

Панацея

ՀԱՐԱԹԱՅԵՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՏԱՐԱԿԱՆ

377 ՏԱՐԻ

1907

11 ԱՊՐԵԼ ԹԻԻ 15

ԽՐԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԵՆ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԻԶՄԻՐ

MAHABGADAN 612 Smyrna

ԲՈՎ ԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ	Գրական Քրոնիկ Պուէտը	361
Բ. Յ. Գ.	Տաղ առ Գիշեր	364
»	Ի վե՛ր Ի վե՛ր	365
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Համր Սէր	366
Ե. Ս.	Մսրբիան Նուագախմբէս	371
Մ. Մ. ԹԵՐԽԱՆԵԱՆ	Լուսնակ Գիշեր	374
Յ. ԱԼՓԻԱՐ	Վրէ՛ժ	375
Վ. ԹՈԹՈՎԷՆՑ	Արտուրի Կաշկակներ	380
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Ս. Յակոբայ Հաշիւը	381
Կ. ՆԱԻԱՍՍԱՐԴ	Կատուններուն Հռչ. Բարեկամները	381
	Լրաքաղ	384

Ա. Զ. Գ.

Գործունեայ անձեր կը փնտռուին խիստ զիւրիւն ու շահաբեր գործով մը զբաղելու համար:

Փափաքողը պէտք է զիմեն ֆրանսական թղթատունն հետեւալ սկզբնատպոններուն G. N. G.

Ն Ա Ն Ս Է Ն

Գ Է Պ Ի Բ Ե Ի Ե Ռ

Թարգմ. Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Յ Ծ Օ ԷՋ ՄԵԾԱԴԻՐ

ԵՆԵՐԸ, ՊԱՌԱՅԻԸ, ԵՐԻՏԱՍՄԱՐԴԸ, ՕՐԻՈՐԴԸ, ԱՄՈՒՄԵԱՆՑԱԾԸ, ԱՄՈՒՐԻՆ, ԴԱՍՏԱՑՈՒՆ, ԱՇԱԿԵՐՏԸ ամենքն ալ կրնան կարգաւ այս խիստ շահեկան, հրահանգիչ ու հետաքրքրաշարժ հատորը:

Դրն 3 ՂՐՇ.

Գաւառներու համար՝

Թղթատուն ծախսով 8 դրչ.

Ա. Մամուլի բաժանորդներուն համար թղթ. ծախսով 6 դրչ.:

Կ Ա Ն Ի Ի Կ

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Բ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

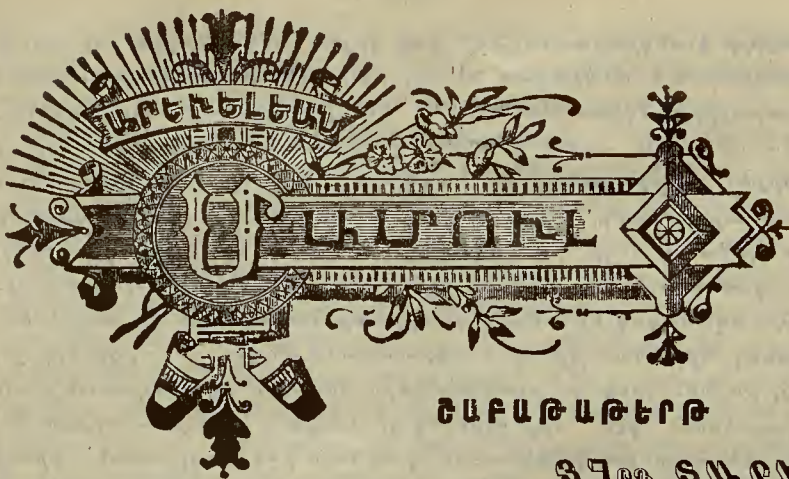
Յ. ԱԼՓԻԱՐ

Գ. ԽԱՆՃԵԱՆ, ՕՐ. Զ. ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆ,

Ն. Զ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Հ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՅԳՐԴ ՏԱՐԾ

11 ԱՊՐԻԼ 1907

ԹԻԻ 15

ԳՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՊՈՒԷՏԸ

Ընթերցողի մը Մրմըրեանէն՝ նորութիւն մըն է։ Մրմըրեան կը պատկանի գրողներու այն կարգին՝ որ զասական ճաշակի ոսկիծոյլ խողովակէն անցնելով եկած թափած են արդիական ասպարէզին վրայ։ Դասական մշակումը՝ խստաճաշակ, բծախնդիր մաքրասիրտ թեմաք հարուստ կահաւորման մը նշանակն է։ Անիկա խիստ լաւ է, երբ միանգամայն հմտական է եւ գրական լեւեթէ, վարժապետական կամ պատուելիական մտքերու մէջ այնքան քիչ գրական է ընդհանրապէս որքան միմիայն անհանգուրժելիօրէն հումտական, բայց, զասական մշակումը, օժտեալ խառնուածքի մը մէջ, որպէս են՝ Մրմըրեան մը, Ելքէնճեան մը, ջոջ եւ հատընտիր ճաշակի մը լրումն է։ Դասական ճաշակը՝ իսպառ արդիական օգիւր մը, ընդունակ է յոյժ գեղեցիկ արդիւնքներ տալու։ Դասականութիւնը, աւանդասիրութիւնը, կամ մաքրասիրտութիւնը, լեզուի մէջ մանաւանդ, երբէք չեն մերժիր զարտուղի առանձնախառնութեան մը կարելիութիւնը։ Ոճի ու մտքի իսկատպութիւն մը։ Այլապէս, օրինակի համար արդի ֆրանսական գրականութիւնը չպիտի կարենար ունենալ Ժան Մոուէս մը, աը Ռէնէի մը, եւ։

Դասական մշակումը մեր մէջէն բոլորովին անհետանալու վրայ է։ Արդի գրականութիւնը, ինչպէս յաճախ կրկնուած է, հետզհետէ կը զառնայ բոլորովին լրագրական, հապճեպ ու աղկաղկ։ Այս նկատ

րագիրը կ'անդրադառնայ նոյն իսկ գրքին մէջ, Գիրքն ալ այսօր լրագրական է աւելի կամ նուազ, Բայց ի՞նչ է լրագրականութեան նկարագիրը: Տգիտութիւնն է ան կամ թերատ ու ծանծաղ ամենագիտութիւն մը, աւելի կամ նուազ սահուն ու աճապարոտ ձեւի մը ներքեւ՝ մուրացածոյ եւ ծաղկաքաղ գաղափարներ կարկտելու ճարտարութեամբ: Անտարակոյս, անասնելի կը գտնենք գրող մը որ կը ջանայ մեզի իր տաղտկալի հմտութիւնը հարկադիր ընել, նենգաժէտօրէն՝ մեր բան մը չգիտնալը մեր երեսին տալու ապաշընորհ եղանակով մը: Բայց կը սիրենք հմուտ մտքի մը հետ մաքրմանալ, երբ հմտութիւնը՝ կանխամտածութեան մը արդիւնքը չէ, այլ ինքնին կուգայ, բնական բերումով, ու կը զայրանանք այն գրողներուն հէ՛մ՝ որք ոչինչով կը սոնքան, ա՛յնքան աղքատ են՝ ու մեծահարուստ կը ձեւանան, կամ նոյն իսկ կը լրբանան՝ իրենց տգիտութիւններուն անուամբ: Միսաքեան, որ անողոք հմտական մըն էր, կ'ըսէր այդպիսիներուն համար, կատաղի արհամարհանքով մը. «Ձեռն կտրուար, կը գրեն. չգիտեն, դաս կուտան»:

Արդ, Մըմըրեան՝ հմտական ու մատենագրական միտք մըն է, բայց երբէք սնամիտ վաճառորդ մը: Ինչ որ իրմէն կուգայ, հակառակ մագաղաթեայ նկարագրի մը, հաճելի է ու շահեկան: Հին մատենադարանի, բոլորս, փոշոտ ձեռագիրներու հոս մը կայ իր նկարէն արձակին մէջ, այլապէս ախորժելի: Մուկեր պատած են մագաղաթին շուրջը, բայց հակառակ ամէն բանի, մագաղաթը թանկագին է, իրազեկ, բանակրկիտ, հնասէր գրամուլին համար:

Մըմըրեան իր նոր հատորիկով ⁽¹⁾ կը ջանայ վերակազմել յիշատակը Միսաքեան Պուէտին: Գրքոյկը, հակառակ իր փոքր ծաւալին, յայտնապէս երկարամենի ջանքերու արդիւնք մըն է. աշխատասիրութիւն մը, բառին ստուգաբանական իմաստով: Անիկա՝ աւելի կամ նուազ խնամքով կարգադրուած ծանօթագրութիւններ, տողանցում մըն է մանաւանդ քան վերակազմութիւն մը եւ տեսլական ոգեկոչում մը հին օրերուն ու հին դէմքերուն: Միսաքեանի տարտամ ուրուականն է որ կ'անցնի մանաւանդ մեր աչքին առջեւ: Ի՞նչպէս եղած է որ չէ ապրած այդ մարդը Մըմըրեանի գրչին տակ: Ինչո՞ւ համար այնքան տարտամօրէն ոգեհարցական ըլլար այդ տարօրինակ մարդուն վերերեւումը, այսինքն՝ հաղիւ թէ արժանահաւատ: Բայց հարկ չէ մեղադրել տարր համար խղճամիտ ու աղնիւ կենսագիրը՝ Պատճառն այն է որ, Միսաքեան երբէք ճշմարտապէս ընկերական կենցաղ մը չկրցաւ կամ չուզեց տպրել իր ժամանակին մէջ: Խեղ, զարհուրելիօրէն եսամուլ, չար, կցիր, մարդատեաց ոգին էր ան, նենգաժէտ առանձնութիւններուն արհամարհոտ սիրահարը:

(1) Հին Յրեր. — Պուէտ խաչատուր Միսաքեան. 1 հատոր, 133 էջ. Կ. Պոլիս Տպ. Սազան, 1907:

Ուրուականի մը պէս անցաւ, եւ ուրուականի մը ակօսը կը թողու-
Բայց բոլոր ուրուականներուն նման, իր մօտ բան մը կայ, խորհր-
դաւոր ու յայտնութեան, առասպելական ու երկիւղալի:

Միսաքեան, անձուկ ու գձուձ հոգի մը թէի, բայց մատենա-
գրական լայնածաւալ իմացականութիւն մըն էր: Իր մէջ՝ մտաւո-
րական մը կար, անսիրտ, այսպանալից ու թունաւոր: Բայց իբր
զրոյ Միսաքեան՝ միմիայն գրահմուտ մը չէր: Փայլուն ու տոկուն
յատկութիւններ ունէր, ինչպէս են՝ մտքի մեծ պայծառութիւն ու
բարեկարգութիւն մը, սրանչելի ճշդատեսութիւն մը. բոլորը իս-
պաս օժտուած խմորի մը, իսկապէս զգացողութեան մը: Իր արձա-
կը խիստ ջղուտ է, կորովի ու սեղմ: Ահա՛ մէկը որ չափ գիտէ եւ
չատախօս չէ: Միսաքեան տեսողական մը, *visual* մըն է. պատկեր-
ներն ու փոխաբերութիւնները կը վիտան իր զրութիւններուն մէջ:
Իր ճշդագիտութեան, իր անվիճելի ճաշակին ապացոյցն է այն վճիռ,
մաքուր եւ գեղեցիկ աշխարհաբար, զոր կրցաւ գրել կէս դար ա-
ռաջ, եւ որ ամենազոյզն յղկումի մըն ալ պէտք չունի, օրուան
լաւագոյն աշխարհաբարն հետ մրցելու համար:

Իր երկասիրութիւններուն վրայ քիչ ծանօթութիւն կուտայ
Մամբրեան: Բայց Միսաքեանի հեղինակութիւնը, իր ժամանակին
վրայ, անվիճելի է: Բացի այն թէ, իր մատենագրական ու բանա-
սիրական խորին հմտութեամբ, իր գրաբարագէտի անվիճելի կա-
րողութեամբ, Վենետիկի նկատողութեան ու ակնածանքին արժա-
նացած էր, Միսաքեան մեր մէջ եղաւ արեւմտեան մտքի իրական
աւելիբաներէն մին:

Ամիրայական ու աստուածաբանական հարանեակի հինաւորց
պատենանը առաջին անգամ խորտակողներէն է ինք: Եւ այս դէպքը,
19րդ դարու հայ մտքի պատմութեան մէջ, կարեւոր թուական մըն
է: Իր ազդեցութենէն չկրցան խուսափիլ նոյն իսկ անոնք՝ որ վինքն
ատեցին կամ հակառակեցան իրեն:

Բայց Միսաքեան ձախողանք մը մնաց մինչեւ վերջը: Յաջողու-
թիւնը, վերելակու մը՝ հարկ եղած պայմանները չգտան իր չափա-
զանց անկախ, այլամերժ ու խստաբարոյ նկարագրին մէջ: Երբէք
չէր ճկուն, սարսափելի կիրպով յամառ էր. ցնորամիտ մը եւ երա-
զող մըն էր: Մինչեւ վերջը այնպէս մնաց: Յետոյ նաեւ, ամէն պա-
րագայի մէջ, իր մօտ դեռ բան մը մնացած էր պատուելիական ու
աղայական: Օրինակի համար, ոչինչ կրցած էր ողորդել իր յամառ
լուծութիւնը, Բարիզէ վերադարձին՝ ուր քառօրյ զար մը ապրեր էր:
Փոխելի ու Մասիսի մէջ ծագած գործարկներէն մը, վա՛հ, կենդա-
նի, բառերուն վրայ, «պարպեց Միսաքեանը իր լուծութենէն ու գե-
ղեցիկ պատրանքէն»:

Բոլոր ասոնցմէ դուրս, թերեւս մանաւանդ բոլոր այս բաներով,
Միսաքեան «մին էր մեր ճրեք չորս ակագեմականներէն, եւ իր

անուընը ժամանակակից գրական պատմութեան մէջ այլ եւս անկորուստ պիտի մնայ:

Մըմըրեան, տաղանդաւոր բանաստեղծն ու խղճամիտ հնասէրը, արժանի է մեր երախտագիտութեան: Բարեմաղթելի է որ, իր գրական պատմութեան պատկանող անտիպ նօթերը պարբերաբար հրատարակէ, հոգ ունենալով որ զերծ մնան անոնք մոռացումներու եւ վրկալից զանցառութիւններու տխուր ստգտանքէն, ու կրնայ յետահ ըլլալ թէ, գրականութեամբ անկեղծօրէն շահագրգռուող մարդեր, մեծ յարգանք ու համակրութիւն պիտի ունենան դէպի իր ազնուական ու գերազգած տաղանդը: Ուրեմն ո՛րքան անհամբերութեամբ կ'սպասենք իր «ընդ մամլով» հոտորին, որ մեղի պիտի պատկերացնէ ուրիշ հին գէմք մը, Տէրոյնից պատուելին, ոչ նուազ իսկատիպ քան Միսաքեան Պուէտը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՏԱՂ ԱՌ ՔԻՇԵՐ

(HYMNE TO THE NIGHT)

Պատմութեան զիշերուան շրշիւնը ես իմացայ,
Անոր մարմար սըրահից մէջ զետնաքաշ:
Լուսէ ծոպով եզրազարդ սև քղանցքն անոր ես տեսայ,
Պատուարներուն երկնից վրայէն մեղմաշարժ:

Ներկայութիւնն ըզգացի հմայքէն անոր զօրութեան,
Որ իմ վըրայ կ'իջնէր բարձրէն ազդեցիկ.
Ներկայութիւնը հանդարտ ու մեծաշուք՝ զիշերուան
Իբրև մէկուն զոր կը սիրէ իմ սրտիկ:

Ձայները ես լրօնցի ուրախութեան և ցաւի,
Մեղմիկ թինդերն այն բազմերանց այլազան:
Որ կը լրնուն ոգեբնակ անձաւները զիշերի,
Տաղերուն պէս բերթողի մը հին օրուան:

Կէս զիշերուան այերի ջրհորներէն սառնորակ
Հոգիս ըմպեց հեշտ բաժակը հանգստի.
Հոն կը հոսի մշտնջեան խաղաղութեանն աղբերակ
Հոն այն խորունկ ջրհորներէն կը հոսի:

Ո՛վ սուրբ Քիշեր, բեզմէ ես դասը կ'ուսնիմ տանելու
Ինչ որ երկրի վըրայ ցայսօր մարդ կրեց.
Սև Անձկութեան շրթանց վըրայ կը դընես զու մատրդ բու,
Ու կը դադրի այլ ևս անոնց կոծն ու հեծ:

Խաղաղութիւն, իբր Ովրեստ մատչիմ և ես խնդրարկու
Իջի՛ր աղէ՛ջ դու լայնաթև թռուիջքով,
Բարի՛ Քիշեր, ո՛վ երիցս աղբրակիկ, ո՛վ աղու,
Ամենաբաղձ ցանկալիկ Յա՛յդ սիրամով:

Ի ՎԵՐ Ի ՎԵՐ

(EXALSIOR)

Երկինքէն կ'իյնար մութը զիշերի,
Երբ Ալպեան լեռանց մէկ գիւղէն կ'անցներ
Պարտանի մը որ, ձեռն մէջ ու սառի,
Սա՛ շշանաբանով զրօշ մը կրէր.
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

Ճակատն էր արտում գերզ սուր՝ պատենէն,
Ակնակագճէն դուրս աչքը փայլակէր.
Ի՛նչ որպէս՝ զորնչիւն՝ արծաթեայ փողէն՝
Իւր խորհրդաւոր բարրաւոր ճնշէր.
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

Երչանիկ տանց մէջ պայծառ ու ջերմին
Ընտանի կրակին տեսաւ ան կայծեր.
Սառնալեռներ վերն ուրուածն կանգնին,
Բայց իւր շրջներէն հեծիւն մը ծռէր.
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

« Մի՛ փորձեր անցքը », ծեր մարդը կ'ըսէ,
« Մութը կը կոխէ, փոթորիկ կայ վեր ».
Մերնչող հեղեղը խորունկ ու լայն է՝
Ու փողին ձայնը բարձրագոյն կրկնէր.
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

« Ա՛ն, կեցի՛ր », ըսաւ կոյսը, « գլուխդ յոգնած
Այս կուրծքիս վրայ հանգչեցո՛ւր դու, բե՛ր ».
Գապոյտ աչքին մէջ արցունք մ'էր կեցած,
Բայց հառաչով մը դեռ պատասխանէր.
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

« Ըզգուշացի՛ր դու ուստի՛ն եղևնոյն,
Ահեղ հիւսքէն ձեռն նաև ըզգոյշ լե՛ր ».
Հնուկ զիշեր-բարին այս էր՝ զիւղացւոյն.
Ձայն մը պատասխան բարձրէն կ'արձակէր.
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

Արշալուսին երբ Սրբոյն Բեռնարդեայ
Վանքին արեղայք կ'ուզէին յեծեր
Իրենց մաղձանքը հանապազօրեայ,
Խոով օդոյ մէջէն ձայն մը կը զօհէր.
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

Ճանապարհորդ մը շունն հաւատարիմ
Կէս մը ձիւնին մէջ ծաղուած գրտած էր.
Որ սառն տիկն մէջ բռնէր տակաւին
Դրբօշն ոյր վրայ մակադրուած էր
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

Մըծընշաղին մէջ, հոն, գորշ ու ցրտին,
Անշունչ բայց աղուոր տարածուած պառկէր.
Եւ պայծառ հեռու երկինքէն վերին
Ասուպի մը պէս ձայն մը վար սահէր.
« Ի վե՛ր Ի վե՛ր » :

ՀԱՄԱՐ ԱԷԲ*

ԲԵՐԼԻՆ

Վերգին, գրկանքի ամենէ դժնդակին վիճակուած, համբերութեան եւ աշխատութեան այս տիպար հրեշտակը, իր թարմագոյն սիրտին մէջ ծնող եւ իր դարնան առաջին օրերուն այնքան բրտօրէն խլուող սիրոյ ծաղիկին յաջորդեցուցած էր պարտաւորութեան նուիրականութիւնը, որով կը մխիթարէր իր ծնողքը եւ փոխադարձաբար աւելի թեթեւ կը տանէր իր վրայ ծանրացող խաչը:

Նա վայրկեան մը չէր մոռցած Համբարը, բայց հինգ տարի շարունակ անունը չէր արտասանած, կը մաղթէր որ երջանիկ ըլլայ, վասնզի կ'զյար թէ անոր վիճակն ալ իրենէն ոչ նուազ տխուր է. իսկ երբ լսէր անոր յոռի կեանքի պատմութիւնը՝ իր մէջ քնացող վրէժի ոգին կը զարթնուր եւ ասով ազսպելի դոհունակութեան ինչ մը կը ցոլանար իր անարատ ճակտին վրայ, վասնզի լքուած սէրը զոհողութեան գերմարդկային կամքին հետ նոյնպէս վրէժի՝ այսինքն չարագոյն հրէշի մը ոգին կը կրէ իր մէջ, մարդ ոչինչով կրնայ վտարել զայն, այն ժամանակ Վերգին կուլար, ու դժգոհ ու ամօթապարտ ինք իր անձին զէմ՝ սիրոյ ծնած առաքինութեան հրեշտակին ու վրէժի գազանին պայքարով կը տառապէր լոին:

Մայրը երբ կ'սկսէր մոլեկան կենցաղի մէջ Համբարի շահատակութիւնները պատմել, այս ալ Վերգինն անուղղակի եղանակով մխիթարելու համար, աղջիկը փոխանակ պատմութիւնը լսելու աւանդալի փափաքին՝ իսկոյն ուրիշ գործով մը կ'զբաղէր կամ խօսքը կը դարձնէր. մէկ բան միայն կ'ուզէր հասկնալ եւ այդ բանին համար իր հոգին կը տանջէր մինչեւ գոհացուցիչ պատասխան մը առնելուն:

— Մայրիկ, գինով ալ է . . . :

— Ո՛վ:

— Անիկա . . . :

Անիկա, այս էր Համբարին անունը, անիկա, այսինքն երրորդ զէմը, այսինքն օտար մը, այսինքն սէրը:

Ու մայրը ողբերգուած աղջկան հետաքրքրութենէն՝ Համբարն աւելի վատթար ներկայացնելու փոյթով կը պատասխանէր:

— Երանի թէ գինով ըլլար, նոյն հապեա գինին շինեց մարդերու համար, որով կը պատրաստուի նաեւ Քրիստոսի ճշմարիտ արեւնը: Տե՛ս հայրիկդ, որ մարդերու ամենէն բարին է, առանց բաժակ մը գինիի սեղան չնստիր: հարբածութիւնը իբր առաքինութիւն պիտի անցնէր այն անառակին միւս մոլութիւններուն քով:

* Տե՛ս Թիւ 14, էջ 352.

Աստուած ո՛րքան կը սիրէ եղեր նախ քեզ, յետոյ մեզ . . .
Բաւական է, մայրիկ, կ'աղերսէր ու պատմութիւնը կը վեր-
ջանար:

Ու երբ առանձնանար գիշերներն իր սենեակը՝ Վերգին իբր սըր-
բապղծութիւն մը գործելու դողով, կամ օտար աչքերէ զգուշացող
սիրուհիի մը մօտն ուր կ'երթայ իր սիրահարին գիրկը նետուելու,
իւր կուրծքէն կը հանէր երկու փոքրիկ քարտեր, մին Համբարի լու-
սանկարը եւ միւսը երդման քառեակը. ժամերով կը նայէր այդ
կրկին քարտերուն, մերթ տխուր կը ժպտէր մանաւանդ պատկերին,
ու մերթ երկար արտեւանունքին ծայրէն կը կաթէին մի քանի չիթ
արտասուք, ինչպէս գարնան առաւօտներ վարդի կոկոնէն ցողը:

Վերգինի հոմար այլ եւս գոյութիւն չունէր Համբար, ինք ուխ-
տած էր ոչ երեսը տեսնել ու ոչ անունն արտասանել իր երբեմնի
կուռքին, ուխտը նուիրական էր ու կը մնար անվիրար, բայց մոռ-
նա՞լ, ահա՛ ինչդիրը:

Կամքը, առաքինութեան այդ հզօր վարիչը որքան ալ կուռ ու
մոլեռանդ՝ կամքը որ բանակոնութեան հարազատ հեղինակութիւնն
է, չկրնար մոռացում ստեղծել, սիրային արկածներու մէջ սիրտն
ըմբոստ է եւ անբռնաբարելի դատողութեան հանդէպ՝ երբ ինչդիր
կայ մոռացման՝ ծովն իր ամենի կոհակներով որքան ալ կատաղի՝
չկրնար երկինքը ձեռել եւ արեւին ընթացքն արգիլել, եթէ հակա-
ռակը պատահէր՝ այն ժամանակ սէրը պիտի մեռնէր, եւ արեւը
մարէր:

Ուրեմն կը սիրէ՞ր Վերգին մինչեւ իսկ հինգ տարուան տառա-
պանքէ յետոյ, ա՛հ, ինչո՞ւ չէ՛, քանի որ ինք ծնած էր սիրելու հա-
մար, ու միթէ այս տառապանքը չէ՞ բուն սէրը զոր տակաւին համ-
բոյր մը չէր պսակած. մեղրալուսնի խեղալը տարտամ երազ մ'էր
եղած կրկին նայուածքներու մազնիսացումէն յետոյ երկու սիրեց-
եալներու երեւակայութեան մէջ, հետեւապէս այդ սէրը անմա-
հութեան սիւքով էր կենդանորո՞ւած. եւ ինչպէ՞ս մոռնալ զայն, մի-
թէ Համբար մոռցա՞ծ էր զինքը քանի որ դեռ կաթիլ մը չէր զրժած
երդունը, քանի որ լուսանկարն անոր իսկական երեսէն առնուած
էր ու կը խօսէր իրեն ամէն գիշեր . . . քանի որ քառեակը միշտ կը
կրկնէր երդումը ու սէրը կ'երգէր . . .

Այսպէս, Վերգին ամէն գիշեր իր հանդիստի ժամերուն մեծ մասը
կը նուիրէր իր սիրականի յիշատակին, իր սիրտին. բայց ասդին
ծնողք մը ունէր որոնց պարտաւոր էր իր կեանքը, հետեւապէս
ուխտած էր ապրիլ որպէս զի կարենար ապրեցնել զանոնք, պէտք
էր ուրեմն հանգիստի ժամերը վայելչապէս գոհացնել որպէս զի ոյժէ
չիյնար, չհիւանդանար. ա՛հ, որքա՛ն գոհիկ են առողջապահական
այս ձեւերը սիրոյ իշխանութեան առջեւ. ի՞նչ հոգ եթէ պէտք եղա-
ծէն նուազ ժամերով կը մնար անկողին, միթէ հոգեկան անունդը

չբաւե՞ր Ֆիզիքական կազդուրման:

Վերգին գեղեցիկ էր միշտ ու քաջառողջ, տառապանքը փոխանակ զինքն հիւծելու՝ աւելի ոյժ կուտար իր մարմինն ու սիրտը կը ընտրէր զեղուն արիւնով, դժուար չէ այս հակադրական երեւոյթը վերլուծել եթէ քննութեան առնուին առաջին սիրոյ անմոռաց հանգամանքը ու մի եւ նոյն ժամանակ յոյսը, սիրոյ քոյրը, կեանքի այդ հաւատարիմ պահապանը՝ որ ապրելու պայմանները կը զօրացնէ, ու երբ աւելցնենք պարտականութեան ճանաչումը՝ ոչինչ պիտի գտնենք հոն զարմանալի. այս բոլորէն դուրս Վերգին՝ շնորհիւ իր կազմութեան ու զարգացման, չէր նմանէր այն տեսակ մը աղջիկներու որոնք ամուսնութեան իտէալին փակած՝ առաջին սիրոյ մը անյաւոյդ ելքէն յետոյ հեշտիւ կ'անցնին երկրորդի մը, երրորդի մը եւ այսպէս շարունակաբար մինչեւ որ մաշուին. դիտեցէ՛ք, այդ աղջիկները չափ կ'ապրին, բայց ժամանակէն շատ առաջ կը պառաւնան Առաքեալն ըսաւ թէ Աստուած սէր է կամ սէրը Աստուած, այո՛, պայմանով սակայն որ այդ սէրը անզեղծ մնայ, անվթար, անայլայլելի, այն ժամանակ սէրը չմեռնիր եւ Աստուած երբէք չծերանար:

Նախընթաց գլխուն մէջ պարզուած տեսարանին իրիկունը Պ. Ընծայեան տունը դառնալուն մեկուսի տեսակցութիւն մը ունեցաւ իր տիկնոջ հետ. այր ու կին շուարուն ու տարտամ սեղան նստան, այնպէս որ ընթրիքը լմնալու մօտ էր եւ Ընծայեան դեռ չէր լցած իր բաժակը: Վերգին որ սովոր էր իր ծնողաց դէմքերուն վրայ միշտ գոհունակութեան ժպիտը տեսնելու՝ նախազգացում մը ունեցաւ անոնց խոհուն երեւոյթէն կարեւոր արկածի մը գոյութեան, ու լեցնելով հօր բաժակը բռնազբօսիկ կատակով մը գոչեց.

— Հայրեկ, չըմպէ՞ր իմ կենացը . . .

— Ա՛հ, մոռցայ, աղջիկս, պատասխանեց հայրը զուարթ չեշտ մը տալով իր ձայնին, առանց քու հոգածութեան այս պատուական ձուկը՝ զոր քու մայրիկի ձեռքերը միայն կրնան այսքան համեղ պատրաստել, անշուշտ պիտի բողոքէր իմ մէջ իր սնունդը զլանալուս համար . . . կենացդ, աղջիկս:

Իսկ դու, մայրիկ կը թողո՞ւս ընկերդ որ մինակը տանի այդ լուծը . . . :

— Երբ խնդիր կայ կեանքիդ վերաբերող՝ ես պատրաստ եմ տակաւ մը պարպելու, կենացդ Վերգին. այր ու կին իրենց սովորական բաժակները գոհացուցին ու սեղանը վերջացաւ:

Բայց Վերգինի տարակուսանքը տակաւ կ'աճէր ծնողաց վրդովման յայտնի նշաններէն դրզութեամբ, բոթ մը կը գուշակէր անոնց ղեմագիծերէն ու չէր համարձակեր հարցում ուղղելու միտնալով որ կարծուածէն աւելի ծանր ու չարագոյժ արկած մը պիտի յայտնուէր. ուստի թողլով զանոնք թերեւս իրենց միջեւ ընդհատուած:

խորհրդակցութիւնը շարունակելու՝ քաշուեցաւ իր սենեակը, ուր գիշերային հանդերձանքն ընելէ ետեւ հազիւ կ'սկսէր իր սովորական մուկնջ տրամախօսութեան կրկին քարտերու հետ երբ մայրը մտաւ եւ դուռը փակեց:

Վերդին որ անշուշտ չէր սպասեր այս ներկայացման՝ քարտերն զգուշութեամբ իր կուրծքին վերադարձնելով ըսաւ:

— Ես գիտէի, մայրիկ, որ դու եւ հայրիկս բան մը ունէիք այս իրիկուն զոր սրտչած էիք պահել ինէ . . .

— Եւ ես իմ կարգին գիտէի որ դու դեռ Համբարը կը սիրես . . . պատասխանեց մայրն առանց սեթեւեթի եւ առանց նախապատրաստական ձեւեր գործածելու:

Ճիշ մը արձակեց Վերդին ու սարսուաց:

— Հանդարտէ, յարեց մայրը, եւ քու մտաւորական բոլոր կարողութիւնդ ամփոփելով աշխատէ՛ դատելու եւ կշռելու ինչ որ պիտի ըսեմ եւ հաղորդեմ այժմ քեզի:

— Ըսէ՛, մայրիկ:

— Ի՞նչ պիտի պատասխանէիր եթէ Համբարին հայրը իր որդւոյն համար այսօր քու ձեռքը խնդրած ըլլար հայրիկէդ:

— Ո՛վ, քահանան . . .

— Նոյն ինք:

— Չպիտի հաւատայի:

— Ի՞նչ պիտի ըսէիր եթէ քահանան հայրիկիդ բացասական պատասխանին վրայ յարած ըլլար թէ Սրբազան Առաջնորդը կը փափաքի իր ձեռքով կատարել նշանի եւ պսակի արարողութիւնները:

— Երբէ՛ք այդ բանը, գոչեց Վերդին մի այնպիսի շարժումով որով իբրեւ թէ օձ մը խայթած ըլլար իր գարշապալը:

— Պատճա՞ռ, հարցուց մայրը հետաքրքիր:

— Վասնզի երդմնած եմ այդ . . . սուրբին երեսը չտեսնել այն օրէն ուր զիս հասարակաց աղջիկի մը նման հիւանդատուն պիտի խրկէր:

— Իսկ երբ համոզուէիր թէ Սրբազանն իր խիղճի խայթը մեղմելու համար կը զիջանի . . .

— Խայթ զգալու համար, ընդմիջեց Վերդին, նախ խիղճի գոյութիւնն անսթեղելու է՝ ո՛չ ո՛չ, մայրիկ, մի՛ հաւատար, համեստ գիմակի ետեւ թաքուն բիրտը երբէք չազնուանար:

— Բայց եթէ աւագերէցը անձամբ գար նշանի մատանին քեզ յանձնելու:

Վերդինի մինչեւ նոնազոյն շուրթերը դալկացան առաքինութեան ոյժով կաղզուրուած այս աներկիւղ ու կորովի աղջիկը սիրոյ իրական հանդիսաւորութեան դադափարէն ուժասպառ պիտի իյնար եթէ մայրը չգոչէր:

— Բա՛ջ եղիւր ու պատասխանէ՛:

— Այդ պարագային ի՞նչ պիտի ընէիք դուք եւ հայրիկս . . .
— Մեր օրերը ամենէն առաջ քու կեանքէն կախում ունին,
պատասխանէ՛, մեր բոլորէն աւելի դու կը ճանչնաս Համբարը . . .

Վերգին բառ չգտաւ արտասանելու, իր դաւկահար թշերն ու
չուրթերը այժմ խնձորի կարմիրով շառագնած, գլխիկոր եւ ամօ-
թահար՝ անմուռնչ կուլար, եւ իր երկու ձեռքերը կուրծքին վրայ՝
հոն բան մը կը փնտռէին:

— Ի՞նչ կայ կուրծքիդ մէջ, Վերգին, յարեց մայրը զգածուելով
աղջկան ընկճումէն եւ անոր ձեռքերը իր ափերուն մէջ առնելով,
բա՛ց սիրտդ ինծի, վստահ եղի՛ր որ ծնողքդ պատարաստ են մինչեւ իսկ
իրենց կամքին հակառակ քեզ համար զոհել ամեն բան . . . մի՛ լար
այլեւս, քու հինգ տարուան արտասուքով լիճեր գոյացան ինչպէս
իմ նոյնպէս եւ հօրդ սիրտերուն մէջ: Ըսէ՛, աղջիկս, կը սիրե՞ս
Համբարը, ո՞հ, որքա՛ն ապուշ եմ ես որ կը հարցնեմ թէ՛ կ'ապրե՞ս
դու . . . փոխանակ հարցնելու թէ՛ նա կը սիրե՞ք քեզ, կ'զգա՞ս այդ
բանը . . . :

Վերգին մեղմիւ քաշեց իր ձեռքերը ու մեքենաբար կուրծքէն
հանելով կրկին քարտերը եւ առանց աչերը վեր առնելու մրմնջեց:

— Ա՛ռ ասոնք որ ինէ աւելի պերճախօս են . . . նայէ՛ այդ
պատկերին եւ ըսէ ինձ եթէ կարող է ստելու եւ մոռնալու . . .
կարգա՛ քառեակը եւ մտածէ թէ՛ նա մինչեւ այսօր կաթիլ մը գի-
նի չէ դրած բերանը . . . :

Մայրը քննեց քարտերը եւ անզգաւարար իր չուրթերուն տա-
նելով զանոնք մրմնջեց:

— Ուրեմն երջանիկ եղիք . . . :

Ու Վերգին հինգ տարուան զրկանքէ հտեւ իբրեւ կեանքի վե-
րադարձող զաւակ մը, որ առաջին անգամ իր մայրը կը գտնէ, անոր
թեւերուն մէջ նետուելով գոչեց:

Մայրիկս . . . :

Շարունակելի

4. ՍՏԺԱՆԵԱՆ

ՎՐԻՊԱԿ

Մեր 13-րդ Թուով հրատարակուած «ԱՖէկ-երկու վերջատուներու մասին» վերնագրով
Մ. Նուպարեան էֆ. ի յօդուածին մէջ սպրդած մի քանի վրիպակները կ'ուղղենք:

Եւր-	Տ-ւ	Սեւ	Ռ-ւել
341	4	Canien	cranien
»	9	յատակամոլութեան	յատակամոլութեան
»	30	ուղիղին	ուղիղէն
»	38	չուկեակէն	չուկեակէն
342	33	կ'ընդունուի	կ'ընդունի

Նոյնպէս Մեծ. Ա. էֆ. Պերսիքեանի «Լոնկֆելտի ծննդեան հարիւրամեակը» յօ-
դուածին մէջ՝ քերթողին գործոց յիշատակութեան շարքին *other poems* վրիպակաւ
տպուել է *after poems*, և հերքուածք ի գերութիւնը եղեր է հերքուածք
ի զիտութիւնը, զորս պէտք է ուղղել:

ՄՍՐԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթներ առաջ պոլսական օրաթերթեր սկսան ներբողներ շուայել Մսրլեան նուագահանդէսին, Մսրլեանի արուեստագիտական տաղանդին, անոր կարողութեան նախն մասին: Ներբողներու ու գովեստներու այս յաջորդական խուճապն ու կուտակումը կարծել տուին չափերուն թէ Մսրլեան մին է այն աշխարհածանօթ ու հանրահռչակ հանճարներէն զորս շատ քիչ անգամ բաղդը կուեննայ վայելելու մեր երկրագունդ—մոլորակը, կարծուեցաւ ամեն ուրեք թէ Պէթովէններու, Սարազատներու, Սէվլիքներու, Կրիկներու նա տիեզերահռչակ արուեստագէտներու հանճարները պիտի անշքանային, երթեանային ու փճանային Սկիւտարի մէկ խորշիկէն յանկարծ դուրս սպրդող այս համեստուկ հայ արուեստագէտին աներեւակայելի կարողութեան առջեւ, որ ինքնամիփ կենցաղին չպարը մէկ զի թողլով իր լուսարձակ գոյութիւնը պիտի հռչակէր, արձագանգէր ու գոռացնէր, կարծեցին թէ անիկա նուագահանդէս մը պիտի տայ, զբախտային, յաւերժահարսերու խուրճանոցին վայել եւ աշխարհ մատ պիտի խածնէր պիտի հիանար, այլայլէր ու սքանչանար այս նորատեսիլ արուեստագէտին չքնաղ տաղանդին վրայ:

Եւ եղաւ որ փետրուար 25ի կիրակիին ութերորդ ժամը հնչեց ու մենք ալ շատ մը հետաքրքիրներու նման ներկայ գտնուեցանք օրեր հետէ սպասուած այս նուագահանդէսին: Տեսանք սեցինք ու հասկցանք, բաւական ալ ընտրեալ բաղմութիւն մը կար, որոնք լըռիկ մնջիկ ունկնդրեցին հայ արուեստագէտին ճպտոյի շարժումները եւ խրթին էնթէրբրէթասիօնը: Մսրլեան ոչ Սարազատ է եղեր ոչ Պէթովէն եւ ոչ ալ Սէվլիք, բայց հաստատեցինք եւ համոզուեցանք որ այն ալ իր կարգին, իր աստիճանին համեմատ արուեստագէտ մըն է եղեր եւ որքան որ պզտիկ կամ աւելի ճիշդը ըսելով չնչին թերութիւններ նշմարտեցան, սակայն Մսրլեան արժանի չէ այն արհամարհանքին ու քաջքշուքներուն զոր կարգ մը գրողներ հրապարակային պողտութիւններով ու անպարծալան գոռ ցայտումներով ելան խճրճել եւ նոյն իսկ մահացնել խեղճ արուեստագէտը:

Եթէ արուեստէն հասկցող ձեռնհաս անձնաւորութիւն մը, ճշմարիտ ամաթէօս մը, իր իսկ ստորագրութեամբը հրապարակային այս խճրճանքներուն քաջնելի զիմուկը վար առնէր ու ճշմարտութիւնը պարզէր երկկողմանի լուսարանութիւններով, այն ատեն Մսրլեանի անունին ու կարողութեանը շուրջը դարձող խառնճանքներ իրենց ոչնչութեան մէջ կրկին ոչնչութիւններ կըլլային եւ

ճշմարիտ կշիռը երեւան կուգար կամ հաւասարութեան ուղղութեան մը վրայ եւ կամ դիտողութիւններու ու գովասանքներու նժարին կողմը հակած:

Բայց դժբաղդաբար թուրքովին հակառակը տեղի ունեցաւ, եւ խեղճ Մարլեան յաջողութիւնովը հանդերձ երկու հրապարակագիրներու՝ հին գրական հաշիւներու կարգադրութեան պայքարին անմիջ նոխարը եղաւ, երկու հոգիներ՝ որոնք բառ մը իսկ չեն հասկնար երաժշտութենէ, ասոնք էին Պ. Յակոբ Տ. Յակոբեան եւ Պ. Ենովք Արմէն, մին ամաթէօսներու գնահատումին վրայ ձուլեց իր գովասանքները, միւսը կողմնակցական սուտ զրոյցներու ու քսութիւնամանքներու, մին անկողմնակալութեամբ վերաբերուեցաւ հայ արուեստագէտին կարողութեանը, միւսը անոր ռիսիկմ հակառակորդներուն շարժական մարդամեքենան եղաւ, ահա բուն իրողութիւնը իր բոլոր մերկապարանոց իրադարձութիւններուն մէջ: Մարլեան քօնսերը սարքեց իր արուեստագէտի գոյութեան ապացոյցը տուաւ, ձեռքը խղճին վրայ դնելով իր յաջողութիւնը ինքն ալ գովեց, եւ պէ՞տք էր որ գոհիկ հաշիւներ, նպարավաճառի աղտոտ մէկ երկուքներ զային խեղճ երիտասարդին արուեստին շուրջը գեղերիւ ասիկա կը վայելէ՞ր միթէ:

Պ. Ենովք Արմէն կըսէ թէ Յ. Յակոբեան ինքնաշուք ու անձանաչ հիպոքրիտ մը կամխքը եղած է. թէ երաժշտութենէ բան մը չի հասկնար եւ իր գովասանքները կամարաշատ ալ խարխուլ գաւիթի մը մէջ արձագանգեցին լոկ. կը սիրէ յուսալ թէ Յ. Յակոբեան Մարլեանի ստուռկ հաճոյակատարը եղած է, եւ առանց ականջը չորս կողմը դնելու գրած է ամէն բան: Բայց Միւսիւ Ենովք կը սխալի եւ ասանկ ըսելով նոյն իսկ ինքզինքը մատնած կըլլայ, մենք շատ լաւ գիտենք որ քօնիկագիրը արուեստագէտներու եւ ամաթէօսներու խօսքերուն ու գովասանքներուն արձագանգ եղած է, բնաւ չէ ձանձցած Մարլեանը իր քօնսէրէն առաջ, անոր հետ ոեւէ կապ մը չունի եւ բնաւ չէ ուղեր ալլաւերել բուն ճշմարտութիւնը որ պատիւն ու պանծացումն է հայ արուեստագէտին:

Մենք անձամբ ներկայ եղած ենք Սարալատի սարքած նուագահանդէսներուն Բարիզի մէջ եւ այլուր, տեսած ենք շատ մը Եւրոպացի արուեստագէտներու ջութակածուծութիւնը, գուշակած ու հասկցած ենք անոնց խեղճութեանքները, տեսած՝ անոնց կայքն ու շարժումը եւ Մարլեան արհամարհելի ոեւէ թերութիւն մը չի գործեց իր քօնսէրին մէջ, ինչ որ տեսած էինք հեղինակներու անձին վրայ, նոյնը նշմարեցինք նաեւ մեր արուեստագէտին վրայ, շատ քիչ տարբերութեամբ: Մարլեան քիֆնիֆները քիչ մը աւելի արագ կը հնչեցնէր, բայց ասոնք ալ ֆօս նոթեր չէին եւ ո՛չ բնաւ ֆիւսֆօ ինչպէս կըսէ Պ. Ենովք Արմէն որ չեմ գիտեր թէ ո՛ւրիշ սորված է այս բառը եւ գիտէ՞ անոր իրական նշանակութիւնը, հա-

կառակ պարագային պիտի ըսենք որ Պ. Ենովք անհասկացողութեան խաւարչութիւն մէջ կը խաբխափի, կուզէ հաստատուն կողման մը գտնել ըսածները տպացուցանելու համար սակայն իր դատափետու մենբը սոնքացողի ու զոռոզ մտքի մը սայթաքումները ու փերեւեռները են եւ ինք ալ թերեւս չի գիտեր թէ ի՞նչ կըսէ ի՞նչ է իր պաշտպանած դատին բուն փաստը Պ. Ենովք կը նմանի այն անձարակ բժիշկին որ առանց հիւանդութեան տիպիկոսիքը ընկելու խեղճ հիւանդը իր անձարակութեանը խաղալիկ կընէ Ո՛վ զրականութիւն բայց ինչո՞ւ կը զարմանանք, ասոնք մեր արդի գրականութեան տիպիկ փրենիկներուն համար սովորական բաներ գործած են, որոնք ծովուն մէջ կուզեն վառել իրենց բորբոքումին հուրը եւ օդոյ խաւերուն մէջ զազաններու ակօռաւոր գնացքը

Գիտութեան ճշմարիտ զաւակները անոնք են որոնք իրերը իրենց ճշմարիտ ու իրական հանգամանքներուն մէջ կը դատեն եւ բնաւ կօշիկնէն վեր չեն ելլեր Պ. Ենովքի կիկը քննադատուեցաւ Յակոբ Տ. Յակոբեանի կողմէ, Կնոջ հեղինակը չի պատասխանեց, չպաշտպանեց իր դատը, իր Կնոջ աղնիւ ձերքերուն, գանդուր խոպոպներուն, բոսոր այտերուն եւ գերագոյն գեղեցկութեան ներքողը չի հիւսեց, թերեւս քողարկեալ ամօթխածութիւն մը ունեցաւ բերնէ բերան տատանեցնելու իր ինքնածին Կնոջ տիպար հանգամանքները եւ պատեհ առիթին տպասեց ուրիշ կերպով վրէժ լուծելու համար իր հակառակորդէն, բայց հայ արուեստագէտի մը կարողութեան շուրջը դաւեր նիթելով եւ իր սնոտի ու ճղճիմ հաշիւները անոր քնքուշ ճպոտին թելերուն խառնելով աննկարագիր ու ապառողջ կենցաղավարութեան մը տիպարը ըլլալուն հաւաստի տպացոյցը տուաւ: Միջանկեալ ըսենք թէ՛ Մ. Ենովքի մասին հակառակութեան ոեւէ ոգի մը չենք սնուցաներ, կը ճանչնանք զինքը շատ հեռուէն եւ իրեն հետ ո եւ է հաշիւ մը չունինք, մեր պաշտպանած դատը հայ արուեստագէտին կարողութիւնը անշքացնելու, զայն վարկաբեկ ընելու ձեռնարկին ապօրինութիւնը հաստատելուն մէջ կը կայանայ, մեր գրողները թող բուն նպատակին մէջ չափուին իրարու հետ ու կեղծ Գիտութեանի ու Սկեպտիկեանի դիմակները վար առնելով ճշմարտութեան հայելիին մէջ դիտեն իրերու բնական ընթացքը Այն ատեն կարողութիւն ու անկարողութիւն ըսուելիք հեռու լուսաճաճանչ պուրակներու մէջ պիտի դատուին եւ բուն արժանիքը այսպէս ի ու ծիծաղելի անապարտութիւններու թոհուրոհէն դուրս իր ճշմարիտ արձագանքը պիտի գտնէ:

Անձեռնհասութեն փաստարանողը վարձկան ու ճպուռաճոխն ճառախօս մըն է, որ անկապ ու անիմաստ խօսքերու տեղատարափին տակ ծիծաղներու ու արհամարհանքի սուլումներու արցակներ կը ժողվէ իր շուրջը:

Մարկեան իր տապալի տոհմերուն մէջ չնչին թերութիւն մը իսկ

չունեցաւ, առշէ սօթիյնները հիանալի էին, իսկ մօտիւսսիօնը որ-
չափ դժուար այնքան աւելի մեղմ ու անորժալուր: Արուեստագէտը
վհատեցնել, ուրանալ անոր արժանիքը ամբարտաւանութիւն է, եթէ
անիկա իր թերութիւնները իսկ ունենայ դարձեալ անիրաւութիւն է
կատուի աշքերով քննել զանոնք եւ ամբարտաւան միկնութիւններ
տալ: Իրական պերճախօսութիւնը ճշմարտութեան արձագանգ ըլլա-
լուն մէջ կը կայանայ, ո՛չ թէ անձնական ճղճիմ հաճոյքներու կար-
գադրութեան համար անօրինակ պոսպոսումներու ու քասքնելի հւ-
քսու զրախօսութիւններու մէջ: Հանճարի փայլը հակառակութեան
մըրոտ հարուածներու տակ չի ժանգոտիր ընաւ ու իրական արժա-
նիքը քրտնախոր վազքերու շրջանէ մը յետոյ յաջողութեան դափ-
նիով կը գեղանկարէ ճշմարիտ արուեստագէտին ճակատը:

Ջանանք սեւին սեւ ու ճերմակին ճերմակ ըսել ու անձնական
հակառակութիւններու եւ մտերմական զրգումներու գերի չզար-
ձնել վաստակաւոր արուեստագէտի մը կարողութիւնը:

Ե. Ս.

ՀՈՒՍՆԱԿ ՓԻՇԵՐ

Կը մարմըրին տակաւ ձայներն իրիկուան,
Գիշերի գորշ ըստուերներուն մէջ մըրին.
Բայրերն ամեն կը նըւաղին. կը ցընդին,
Էրազներու ցընդըին պէս խօսական:

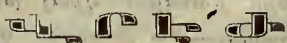
Ու կը շողան ցոյներն արծաթ լուսնակին,
Լընակին մէջ հեշտամրմունջ եւ ժըպտուն
Կը յօրինեն ցոյներն աննիւր՝ պար մ'անհուն,
Ալեակներու ծըխանքին մէջ ցընծաղի՛ն:

Սարեակներու կը լսուի ձայնն հեշտասոյլ,
Թաւուտներու խորքերէն լո՛ւն հմայփոտ,
Աղմըկայոյզ հովուն սոյին հեա խանդաւ,
Որ կ'արշաւէ մըրմունջներով յար անդուլ:

Ցայգանուագի այս պահուն մէջ հոգերով,
Խօլ ելեւէջն ջութակներու խազերուն
Կը հեշտերգէ՛ դաշնակոյրիւն մը բըրբուուն,
Օրբերգներով հեշտասարսուռ անվըրդով:

Իզձ մը սակայն կը կրծի սիրտս այս ժամուն,
Կուզեմ քաղել ժողացումին մէջ անանց,
Վիշտերս քազուն եւ հոգերս ալ չարատանց,
Ու սղօղել ցնծերգներովս դաշտն անհուն:

ՄԻՀՐԱՆ Մ. ԹԵՐԽԱՆԵԱՆ

Վերնագրէս գատելով, կը պատրաստուիք անշուշտ կարդալ յօդո՛ւած մը որ մազերնիդ գլուխնուդ վրայ կանգնեցնէ, խանգարէ ձեր երեսակայութիւնը, սոսկում ազդէ ձեզի, տրոփել տայ ձեր սիրտը եւ պատճառ ըլլայ որ գէշ գէշ երազներ տեսնէք գիշերը:

Անպատճառ կսպասէք որ պատմութեանս մէջ թոյն գտնուի, դանակ դանակի դանք, զիրար խեղդենք, քանի մը հոգի վերաւորուի, եւ կամ գոնէ գոնէ աման մը արջասպ նետեմ հակառակորդիս դէմքին:

Ատոնցմէ եւ ոչ մէկը սակայն թէ ատանկ Շէքսպիրեան, արիւնաբոյր բաներ գրելու կարողութիւնը զգայի մէջս, փոխանակ ասանկ ալացիկ, թռչտուն, քրոնիկներ զրկելու Մամուլին, տրամներ կը գրէի . . . Ալէքսանդանին համար եւ ան ալ Մնակեանէն չէր բաժնուեր:

Թիմարութիւն է կարծել թէ անպատճառ վրէժ մը դանակով կը լուծուի:

Չեմ մոռնար երբէք, անգամ մը օրիորդին մէկը, ինձմէ՛ վրէժ առնելու համար փոխանակ զաշոյն մը մխելու սրտիս, քթիս բերնիս նետեց կարտէնիս մը զոր գտնելու եւ իրեն տալու համար երկու օր ամբողջ հոգիս բերանս եկած էր:

Դանակի վերքեր կան որ կը բժշկուին, կսպլանան, ծաղիկի հարուածներ կան, վերքեր որոնցմէ կաթիլ կաթիլ արիւն կը վազէ կեանք մը ամբողջ:

Դիտեցէ՛ք, առանց ուզելու տրամադրեալ բաներ կը սահին կոր գրչիս ծայրէն:

Վերնագրին ազդեցութիւնն է այդ որմէ խոյս տալու եւ աւելի խորունկները չերթալու համար. ուրիշ բան չի մնար ինձի, բայց եթէ յախուան կերպով անցնիլ նիւթիս որուն շատ *scabreux* գոյն մը չի տալու համար որեւէ խնամք չի պիտի զրացուի . . . Ինչպէս պիտի ըսէր դերասան մը, իրեն ի նպաստ արուելիք ներկայացման մը *reclamer* ըրած պահուն:

«Ներկայացման մեծ խնամք պիտի տրուի» կըսէ դերասանը, եւ այդ իրիկունը կը տեսնես որ ո՛չ անիլուած է եւ ո՛չ ալ կօշիկները ներկել տուած եւ այդ հիեթով Առման Տիւվալի դերը կը խաղայ Գամեղիազարդ Տիկիկինն մէջ:

Նախ եւ առաջ ձեզի հարցնեմ թէ, հայու տուն բանսիօնեք եղած էք:

Եթէ եղած չէք, մի՛ կարդաք յօդուածս, որովհետեւ համ չի պիտի առնէք անկէ, ինչպէս ես չեմ կարդար բոլոր այն պատմութիւն-

ները որ Հիւսիսային Բեւեռին վրայ կը խօսին:

Ատանկ բարձր, վերի բաներու վրայ խելքս չի հասնիր, բայց եթէ օրին մէկը . . . հարաւային բաներու վրայ գրելու ըլլան նէ, ինձմէ աւելի ջերմեռանդ կարգացող մը չպիտի գտնուի երբէք:

Հայու տուն pensionnaire ըլլալը անանկ վիճակ մըն է որ վիճակներու չըլնանիր:

Գլխուս եկած է, հետեւաբար տեսակ մը յոգնատխուր եւ աղէկէզ փորձառութիւնով է որ կը խօսիմ եւ պէտք է հաւատաք խօսքիս աչքերնիդ գոց, ինչպէս կը հաւատանք նաւարեկութիւնէ ազատող ճամբորդի մը պատմութեան:

Դժբաղդութիւններու պատմութիւնները նոյն իսկ եթէ սուտ ըլլան, միշտ ակնածանք կազդեն մեզի եւ խոր տպաւորութիւն կը թողուն մեր վրայ . . . մենք այդ վտանգէն զերծ մնացած ըլլալնուս համար:

Հայու տուն այցելութեան երթալը շատ հաճելի բան է, որովհետեւ հիւրասիրութիւնը մեր յատկանշանական մէկ առաքինութիւնն է:

Հայու տուն փեսայ երթալն ալ գէշ բան ըլլալու չէ՝ երբ մանաւանդ Տիկին գոքանչդ tactը ունեցած է . . . կանուխէն կարգուելու:

Հայու տուն գացէք, կերէք խմեցէ՛ք, ինչ կուզէք ըրէք, բայց pensionnaire մերթաք երբեք, եթէ սաչափ արժանապատուութիւն ունիք՝ ձեր կուրծքին տակ եւ սաչափ արիւն ձեր երակներուն մէջ:

Հայու տուն pensionnaire ըլլալու համար ամեն բանէ առաջ ազգին պաշար մը ունենալու եւ համբերութեան, աչքերդ պէտք չեն տեսնել, ականջներդ գոցելու եւ, մէկ կողմ դնելու եւ եւր, մոռնալու եւ ինքզինքդ, ուրանալու եւ գոյութիւնդ դառնալու համար ինչքը տանտիրուհւոյդ, ճիշդ այնպէս ինչպէս սեւամորթ գերինները կըլլային Մամուլներուն:

Դրան սեմէն ոտըդ զրածիդ պէս, այլեւս դու ինքզինքիդ տէրը չես. այլ կը պատկանիս տանտիրուհւոյդ, քովի ջլղիկ դրացիին, դիմացի հրեայ տան, ետեւի փողոցի յոյնին, կամաց կամաց չըջանակը կը մեծնայ, վեց ամիսէն ամբողջ թաղը գիտէ թէ քանի գուլպայ ունիս, իսկ եթէ դժբաղդութիւնը ունեցար տարի մը հոն մնալու, արդէն քաղաքը ամբողջ մատի վրայ կը համրէ դարակիդ մէջ ունեցած ձերժակիդէններդ:

Տանտիրուհիդ ամեն բանիդ կը խառնուի, ամեն բաներդ կը խառնէ, քեզ կարգելու կելլայ, ամսականդ կը հարցնէ, քրոջդ տարիքը կուզէ իմանալ, eau de colongneդ կը գործածէ, բուրդէ գուլպաներդ ձմեռը կը հագնի, թաշկինակներդ կը գողնայ, եւ կուզէ հասկնալ թէ քեզի եկած նամակներուն մէջ ի՞նչ գրուած է:

Կինդ ըլլար, այդքան չէր հետաքրքրուեր քեզմով:

Ձի բաւեր թէ գիտէ ինչ որ ունիս սնտուկիդ մէջ, կը պահանջէ

որ թող տաս որ սիրտդ ալ խուզարկէ :

Գաղտնիք ունենալու չես իրեն համար :

Իրմէ բան մը պահելուդ պէս, տասնը հինգ օր սաւաններդ չի փոխեր, իսկ եթէ կնիկ մը կը սիրես եւ անունը տալ չես ուզեր իրեն, յաակապէս թո՛ղ կուտայ որ անկողնիդ մէջ մուկները աճին եւ բազմանան :

Վրէժ՝ առնելու տեսակ տեսակ միջոցներ ունին :

Պատուհանդ գիշերը բաց կը թողուն, *monstiquaire* չեն իջեցներ, առտուն շալկաօյիդ մէջ ջուր չես գոներ, աղտոտներդ չեն ժողովեր, սուրճիդ շաքարը կը մոռնան, ձերմակեղէններդ չեն կարկուտեր, սենեակդ օրերով աւելի երես չի տեսներ, վարագոյրիդ մէկ հատը վար կիյնայ՝ չաբաթներով հոն տեղուանքը չեն ըլլար անկողնիդ բամպակը երթալով քար կը կտրի՝ նայող չեկայ եւ իբրեւ թէ այս ամենը չէր բաւեր, մէյ մ'ալ աներես աներես :

— Զաւակս — կըսէ քեզի, երբ իրեն հետ խօսելու հարկին մէջ կը գտնուի :

Դժոխքի կեանք մը, ուրիշ ոչինչ :

Մէկ երկու տեղ՝ ասանկ բաներ զլխուս եկած են եւ դարձեալ խրատ չէ եղած ինծի :

Հակառակ այսքան մօտէն զիրենք ճանչնալուս, հարկ եղաւ որ վերջին անգամ մ'ալ քանսիօնեք ըլլա՛մ որեւիցէ Սուրբիկ տուտույի մը տունը :

Յանցանքը իմ չէր եւ ոչ ալ Վօլթէոնը :

Փողոցին ծայրը, մեղմէ քանի մը տուն անդին, հելլենուհի աղջիկ մը կար . . . :

Այսքանը կը բաւէ, կարծեմ, ամեն ինչ բացատրելու համար ձեզի :

Մարդիկ եղած են որ աղջկան մը սիրոյն վիշապներու ընկերութեան մէջ ապրած են, ուրիշներ ծովը նետուած են, դեռ ինչե՛ք . . . :

Իմ ըրածս մեծ քաջագործութիւն մը չէր՝ եթէ վեց ամիս վարձու բոնեցի որեւէ Սուրբիկի մը, որեւէ մէկ սենեակը :

Սովորական տանտիրուհիներու ունեցած բոլոր ազդ ունակութիւններէ զատ, ամեն մեղքիս վրայ Սուրբիկ տուտուս հոգեւ զաւակ մ'ալ ունէր, քսան տարու մանչ մը գաւառին չես գիտեր որ անկիւնէն եկած :

Աշխարհիս վրայ երկու բան տաած եմ, էրիկներն չի խափող կընիւնները մէկ, մէյ մ'ալ ատ տղան :

Ի՛նչ *type* ինչ *type* ատ տղան . . . :

Տգէտ՝ Քէմախէն նոր եկած քահմիզի մը չափ, ամբարտաւան ինչպէս ոչ ոք կըրած է ըլլալ, ջորիի մը պէս հաստ գլուխ եւ ինքնահաւան՝ որքան ներելի չէ երեւակայել :

Աղքատ կնկան մը հոգեզաւակ որ ապահովապէս . . . շապիկին մէջէն անցուցած ըլլալու էր, այդքան երես տալու համար — աս մեր գիտնալիք բանը չէ. — շաբաթը յիսուն շուշի չըրախ մը որ- եւիցէ մաղաղայի մը մէջ, սակայն փողոցին մէջ անանկ քալ- ուածը մը ունէր որ զխօսն բան մը իջեցնելով կուգար:

Ռօշիլաներու աղաքներ տեսած եմ, նոյն իսկ Ռօշիլաները, ո- րոնք նուազ *oslanation* կը դնեն իրենց քալուածքնուն մէջ:

Մեր պարոնը ճերմակ ժիլէն հագնելէն, ձեռնոցները կոճկելէն եւ ցուլերը ի փախուստ մատնող կարմիր քրավաթը կապելէն ետքը իրեն անանկ կուգար որ պզտիկ լեռները եւ . . . մեծ աւանակները ինքը ստեղծած էր:

Եւ ըսել թէ այդ գաւառացին ամիսներով ականջները չէր մաք- րեր, ակռաները խողանակի երես չէին տեսած, եղունգները այն ղերը կը կատարէին ձեռքերուն վրայ ինչ որ կը կատարեն սեւ հաստ գիծերը մահազդներուն վրայ:

Երբ սանդուղներէն վեր կելէր, փոխանակ ոտքին ձայնէն հաս- կնալու թէ ինքն է, քիթս արգէն ձայն կուտար ինծի:

Եւ այդ ողորմելի արարածին, Միւսիւ Լեւոն կըսէին բոլոր Սուրբիկ տուտուիս բարեկամօհիները, միւսիւ, եւ ըսել թէ Յա- լիէօր եւ Տը Պարթին անոնք ալ Լեւոնին պէս պարզ Միւսիւներ են իրենց կարգին:

Կեանքը ի՞նչ տգեղ հիմերու վրայ զրուած է, Աստուած իմ:

Ճիզիքականը ապահովապէս քար չէր հաներ բարոյականին: Աննչան արարած մը որ երկու նշանաւոր բան ունէր, բերան մը լայնափեռեկ եւ աչքերը կովային: Այնքան խոշոր էին երկուքն ալ:

Իմ տեսածներս ասոնք էին, զուցէ Սուրբիկ տուտուն . . . *en savant plus long*:

Ի՞նչ ըսեմ ես անոր որուն սեւ աչքերուն ի սէր, ասանկ *pheno- mènes* մը հետ ապրելու հարկին մէջ գտնուեցայ միեւնոյն յարկին տակ:

Ոտքիս տակ ճգմելու փափաք մը կուգար վրաս, ես որ մօեղ մը սպաննելու համար Սուրբիկ տուտուիս բարեացակամութեանը կը կը գիմէի ստէպ:

Մարդիկ կան որ ինծի գէշութիւն ըրած են, կիներ կան որ սիր- տըս այրած են, մտքէս չեմ անցուցած որեւէ մէկուն գէշութիւնը:

Գալով Լեւոնին կը մաղթէի որ կառքի տակ մնար, նստած չո- գինաւին կաթսան պայթէր, երկրաշարժի մը զոհ երթար, շունչը բռնուէր, ճիվիկ ճիվիկ գար, ես ի՞նչ գիտնամ . . .

Եւ տղան բան մը ըրած չունէր ինծի, բնաւ:

Ամբողջ ատելութիւնս ինչէ՞ տոաջ եկած էր, գիտէ՞ք:

Շատ պարզ է. Չէի ներեր իրեն որ ատանկ բերան մը ունենա- լէ ետքը, Փանթեզի ժիլէ հագնելու յանդգնէր:

Պիտի ըսէք թէ ճերմակ ժիւլն քանի՞ փարայի խնդիր է,
Գործը դրամին վրայ չէ: Ներելի չէ ճերմակ ժիւլ հագնել ա-
նոնց՝ որ սգաւոր են . . . եղունգով:

Ատելութեանս սկիզբը եւ վախճանը այդ ճերմակ ժիւլն էր:

Ատելութենէս խեղդամահ պիտի ըլլայի, եթէ օրին մէկը ինքը
իր ձեռքով, վրէժս առնելու արիթը չի մատակարարէր ինծի:

Կերակի առտու մը ամսու զլուխ էր: Սուրբիկ առւտույին հա-
մար մեծ օր մը:

Սենեակիս դուռը կը բանամ, եւ սանդուղներուն գլուխէն կը
կանչեմ:

— Սուրբիկ առւտու . . . :

— Ժամ գնաց, կը պատասխանէ վարէն միւսիւ Լեւոնը:

— Շատ աղէկ:

— Բան մը կուզէի՞ք:

— Ձէ, չէ՛, բանի մը պէտք չունիմ:

— Ան հոս չէ, բան մը կուզէք նէ . . .

— Ձէ, ես իրեն կուզէի. բան պիտի ըսէի:

— Ինծի չէ՞ք կրնար ըսել:

Հասկցայ ինչ ըսել ուզելը. կերեւայ թէ Սուրբիկը ժամ չի գա-
ցած պատուիրած է իրեն որ սենեակին վարձքը վճարեմ:

Եւ անտարբեր կերպով կը պատասխանեմ.

— Շատ աղէկ, ետքէն կը տեսնամ:

Այս խօսքիս վրայ սանդուղներէն վեր ելլալ կսկսի:

— Մայրիկս ըսաւ որ, բան մը ըսելիք ունի նէ, թող քեզի ը-
րէ:

— Բան մը ըսելիք չունիմ, լինցաւ:

Չորս աստիճան եւս վեր կելլէ եւ կը կանգնի դէմս: Բուր աչ-
քերը կը բանայ եւ կատաղի առողջանութեամբ երեսս ի վեր
կը պոռայ:

— Պարոն, քանի որ ան հոս չէ, ինչ որ պիտի ըսէք պէտք է որ
ինծի ըսէք:

— Եթէ քէֆս չուզէ քեզի ըսել, զօրո՞վ է:

— Ան ըսաւ քի, բան մը պիտի տայ, քեզի թող տայ:

— Եթէ չուզեմ քեզի տալ:

Գործը լուրջ կերպարանք մը առաւ: Միւսի Լեւոնը կրակ
կտրած սանդուղներուն գլուխը կուգայ կը կայնի դէմս եւ կը պո-
ռայ:

— Պէտք է որ ինծի տաք, կը հասկնա՞ք, մայրիկս անանկ ըսաւ:

Վա՛յ աներես, կը մտածեմ, կրակ կը կտրիմ. եւ կատաղօրէն
երեսն ի վեր կը պոռամ:

— Ծօ՛, դուն ո՞վ կըլլաս կոր:

— Ան ձեր գիտնալիք բանը չէ, ով եմ նէ ան եմ, ես մայրիկիս

փոխանորդն եմ, հասկցա՞ք՝

— Ծօ՛, իրա՞ն զո՛ւն մայրիկիդ փոխանորդն ես:

— Այո՛, պարոն:

— Անանկ է նէ եկուր ներս:

Եւ զրան սեմին վրայ կայնած, անգամ մը եւս կը հարցնեմ:

— Իրա՞ն, իրա՞ն զո՛ւն անոր փոխանորդն ես:

— Այո պարոն, այո՛:

— Անանկ է նէ, սա՛ թափէ՛, կըսեմ եւ մատովս ցոյց կուտամ կարասի մը որ ննջասենեակի մը մէջ ամենէն խոնարհը ըլլալուն համար ամենէն պիտանին ըլլալէ չի դադրեր:

Վրէժս լուծուած էր:

Յ. ԱԼՓԻԱՐ

ԱՐՏՈՍԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐ

Վաղանդիկ ՏԻԳՐԱՆԻԿԻս յիշատակին

Թախծութիւնը հոգիս մէջ բոյն դրաւ
Այտերը երբ քառամեցան դալկահար:
Ամէն իրկու ցաւի նուպան սրտագրաւ
Կը հիւծէ գիս, հոգի՛ս կրծէ անդադար:

* * *

Դեռ երէկ էր Տիգրանիկս բաղնջի,
Յարգելի հօրս յիշատակը մի՛ միայն,
Արտասուցի բուլբուլեմը մը կանացի
Անգոստելով սա աշխարհը ընդունացն:

Բաժնուեցաւ իր մամիկին առ գրկէն
Վերջի՛ առնէն զինք բողբոլ յուսահատ:
«Երկընէին մէջ հըրեշտակներն բեզ գրկե՛ն»
Կ'ըսէր մայրիկն պրոքստելով իր նակատ:

Ու հայրիկը կը մըմընջէր ետեւէն
«Որբ բողբոջիք այս աշխարհին մէջ արրուում
«Պիտի լամ միշտ բանի ցաւերըս տեսնեմ,
«Պիտի երգեմ բազմիկ անունը անդադրում»:

Կը հառաչէր սիրաս արիւնճաւ սգաւէր,
Հոգիս ուրաւ մտերիմը կորուսած,
Ժամուն զանգակն կարդար սգոյ հրաւեր,
Կ'աղօթէին անմիա՛ ծերերն առ Աստուած:

* * *

Թախծութիւնը հոգիս մէջ բոյն դրաւ
Այտերը երբ քառամեցան դալկահար:
Ամէն իրկու ցաւի նուպան սրտագրաւ
Կը հիւծէ գիս, հոգի՛ս կրծէ անդադար:

Խարրերդ—Մեքէ

ՎԱՀԱՆ ԹՈՅՈՎԵՆՏ

Ս. ՅԱՎՈՐԱՅ ՀԱՇԻԻԸ

Պէտք է ուրախ ըլլանք որ Լիբանանի
հաշուետուութիւն կ'ուզեն:

ԳԱՐԻԷԼ ՆՈՐԱՅՈՒՆԵԱՆ

Այո՛, պէտք է ուրախ ըլլանք Երուսաղէմի վանքին միաբանութեան զարթոնքէն: Այսօր ապագայի որ դոնէ ապագային մէջ նոյն այդ միաբանութիւնը չ'պիտի քնանայ երբ վանքին՝ ինչպէս եւ հայ ժողովուրդին ամբողջութեան պատկանող իրաւունքը ապիկար ու նենգաւոր աւանդապահներու կոկորդին մէջէն հալի: Ընդհակառակը պէտք է ողբանք տխուր անցեալին վրայ: Բայց ողբ ու կոծ չ'են բաւեր զեղծումը պատժելու եւ գողօնը վերստանալու: հետեւապէս պէտք է որ Արգարութեան ապաւինինք եւ առանց մագի շափ չեղելու օրինական միջոցներէ՝ պէտք է պահանջենք կորզուած իրաւունքը: ու եթէ բան մը չ'շահինք այդ միջոցներու կիրառութեամբ՝ դոնէ զգացնենք միաբաններուն որ պատահական կամ ժողովուրդի հաշուին անծանօթ ջղածութեան մը հետեւանքով եղած զարթոնումը չ'արգարացնենք քան տարուան քունը:

Կ. ՍԵՓԱՆԵԱՆ

ԿԱՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ՀՈՂԱԿԱԻՈՐ ԲԱՐԵՎԱՄՆԵՐԸ

Բոլոր անոնց որ կատուները կ'սիրեն
ԲԱՐԳՄԱՆԻՉԷՆ

Դարձեալ Տիւրքէսնէլ կ'պատմէ. «Թէօտօր Պառնէո թատերգակը՝ որ կեղծ Պարզամիտները գրեց, նոյնպէս մեծ բարեկամ մըն էր կատուներուն: Անկիւրեան սքանչելի կատու մը ունէր, շատ հեղափոխութիւն, շատ քնտանի, որ Ֆանփան կ'կոչուէր: Արդ, Ֆանփան սաստիկ սէր կապած էր հաւփալի մը (վայրի աղաւնի) որուն հետ միասին մեծցած եւ սերտ բարեկամութեամբ կապուած էր: Կատու եւ հաւփալ միեւնոյն կողովին մէջ կ'պառկէին, իրարմով կը տաքնային եւ Ֆանփան միտքէն անգամ չէր անցընենք ամենափոքր վրնաս մը հասցնել իր մտերիմ բարեկամին: Հանրի Միւրփէ, Պառնէոի սերտ բարեկամը, յաճախ այցելութեան կուգար անոր եւ սկեպտիկ զարմանքով մը կ'գիտէր այս տարօրինակ կենսակցութիւնը: «Ես այս յարաբերութեան չեմ հաւնիր կոր, կ'ըսէր իր բարեկամին, պիտի տեսնես որ ասոր վերջը գէշ պիտի ըլլայ . . . Օր մը չէ՛ որ մը հաւփալը պիտի ուտէ կատուն» Աստու մը Գօռպիկ

(այս էր հաւաքալին անունը) որ ճամբորդելու սովորութիւն ունէր, ուզեց քիչ մը աշխարհ տեսնել: — Թերեւս սէրն էր որ մերձակայ աղանետուն մը կ'կանչէր զինքը, — ուստի թաւ հեռուն, շատ հեռու, եւ իրիկունը իր տեղը դարձաւ: Թեւին մէկը կիսով ջախջախուած հրացանի գնդակով մը եւ կուշտը արիւնլուաւ: Ֆանֆան ուրախութեամբ ընդունեց զայն, կողովին մէջ տեղաւորեց, խնամեց եւ լիզեց զայն . . . բայց արբանին համը զինովցուց զինքը, եւ այն ատեն հովուեղութիւնը փոխուեցաւ քսամնելի ողբերգութեան մը . . . Գիշերուան մէջ կռիւի աղմուկ մը բոլոր: Թեւափախուեցաւ, ողբազին եւ աղեկէկ տկար ճիչերու ձայն մըն էր որ կ'լսուէր՝ կատաղի մանչիւններու, վայրագ զոչումներու խառնուած, յետոյ աղոտներու տակ շառաշող ոսկորներու չարաշուք ժխորներ . . . Երբ արեւը լուսաւորեց հորիզոնը, այն ատեն միայն կարելի եղաւ տեսնել ապրատ Ֆանֆանը որ իր կողովին խորը փետրակոյտի մը մէջտեղ, ահուկի անգամներով եւ ողջ մահ բեկորներով չըջապատուած՝ կ'մարսէր բարեկամը կատու պատկած . . . վագր արթնցած էր:

Պէտանժէ կ'պաշտէր կատուները որոնց վրայ երգեր յօրինած է:

Բէդրարքը, իր ամենասիրեցեալ Լօրի մահէն ետքը, իր տխուր առաձնութեան մէջ իբր սփոփանք ունէր միայն իր կատուն՝ որուն կմախքը մինչեւ այսօր երկիւղածօրէն կ'պահուի Բատուայի թանգարանին մէջ:

Թէօֆիլ Կօթիէ կատուներու սքանչելի հաւաքածոյ մը ունէր, վայրենի տեսալիներէն մինչեւ անկիրքեան: Հիւանդի տեսակը՝ «Իշխանները վագրը կ'սիրեն, կ'գրէր՝ անիկա, ես կատուներ կը սիրեմ. կատուները աղքատներուն վագրերն են: Կատուներէն զատ ոչինչ կ'սիրեմ միայն՝ զգացումը որ ունիմ՝ այն է թէ կ'մսիմ ու կ'ձանձրանամ»:

Յաճախ կատուները սիրողները շուները չեն սիրեր, եւ փոխադարձաբար: Բայց ասիկա ընդհանուրօրէնք մը չէ: Այսպէս Շան-Ֆլէօրի հաւասարապէս կ'յարգէր շուները եւ կատուները:

Նոյնպէս Ալեքսանդր Տիւմա հայր՝ շուները պաշտելով հանդերձ շատ կ'սիրէր կատուները: Հետեւեալ շահեկան ժանրավէպը՝ պատմած է նոյնինքն Տիւմա: «Ուէսթ փողոցը կ'ընդհատուէր եւ Միսուֆ անունով կատու մը ունէինք: Այս կատուն իր կոչումին տէրը չէր, շուն ծնելու տեղ կատու ծնած էր: Կէս ժամ պէտք էր Ուէսթ փողոցէն Սէնթ-Օնօրէ փողոցի՝ գրասենեակս երթալու համար. ամէն առտու ժամը իննուկէսին կ'մեկնէր եւ ամէն երիկուն ժամը հինգուկէսին տուն՝ կ'դառնայի: Ամէն առտու Միսուֆ ինծի կ'ընկերանար մինչեւ Վօփուա փողոցը, անկէ անդին՝ չէր անցներ: Աւելի հետաքրքրականը սա է՝ որ այն օրերը ուր զիպուածով ո՛ր եւ է պարագայ մը մոռցնել տար ինծի օր-

դիական պարտաւորութիւնս եւ ճաշի համար տուն չերթայի, Միսուֆ ներս չէր մտներ, թէ եւ դուր բաց ըլլար, պոչին վրայ ծալուած անշարժ կ'ենար: Մինչդեռ ընկալաւոր այն օրերը որ տուն պիտի գայի, եթէ տնեցիները մոռնային դուռը բանալ Միսուֆի, տսիկա իր թաթերով դուռը կը ճանկոտէր մինչեւ որ բանային զայն: Այս պատճառաւ մայրս կ'պաշտէր Միսուֆը, եւ իր օգաչափը կ'անուանէր զայն, «Միսուֆ ցոյց կուտայ իմ աղէկ եւ գէշ օրերս, կ'ըսէր պաշտելի կինը: տուն եկած օրերդ պայծառ օդ կ'նշանակէ, չեկած օրերդ՝ անձրևոտ օդ» Այսպէս ուրեմն Միսուֆը կ'ըսէր Վոթիւառ փողոցին մէջտեղը, ետեւի ռոտքերուն վրայ նստած, աչքերը յառած Աստա փողոցին ծայրը: Հեռուէն զիս նշնարածին պէս պոչովը սալայատակը կ'ծնծէր, յետոյ քանի մօտենայի՝ ամբողջ փողոցին լայնքին վրայ կ'երթեւեկէր, պոչը վեր տնկած ու կոնակը ուռեցուցած: Այն վայրկեանին որ ռոտք մէջէն փողոցը կ'ընէր, Միսուֆ ծունկերուս վրայ կ'ցաթկէր ճիշտ շունի պէս: յետոյ ոտոստելով եւ ամէն մէկ տասը քայլին ետին դառնալով՝ տունին ճամբան կ'ընէր: Տունին քսան քայլ մնացած՝ վերջին անգամ մըն ալ ետին կ'դառնար եւ արտօնօք տուն կ'մտնէր: Երկու վայրկեան ետք մայրս դուռը կայնած կ'տեսնէի»

Եթէ պատմութիւնը չուայ գտնուած է կատուներուն բարեկամները արձանագրելու մասին, նոյն շաշուութիւնը չէ ունեցած անոր թշնամիներուն նկատմամբ: Ահաւասիկ անոնցմէ մէկ քանին:

Նախ Ռոմառը որ խորունկ տաեւութիւն մը ունէր՝ կատուներուն դէմ: Յետոյ Անպրուաղ Բառէ որ անիրաւի կ'ամբաստանէր կատունները իբր թէ անոնք իրենց շունչով կ'թոքախտաւորեն զիրենք սիրողները եւ ի վերջոյ անոնց՝ մահուան պատճառ կ'ըլլան: Նոյնպէս կ'ըսէր թէ կատուի ուղեղ ուտողները սաստիկ գլխու ցաւեր կ'ունենան, եւ երբեմն խելքերնին կ'թոցնեն: Այս սողերը գրելու համար Անպրուաղ Բառէ ինքն ալ կատուի ուղեղ կերած ըլլալու է:

Հանրի Բ. կատու: մը նեմսելուն պէս կ'նուագէր կ'իյնար:

Թուսընէլ կատէր կատունները մանաւանդ անոր համար որ անոնք փոքրիկ ճնճղուկները կ'ըսէին:

Գալով Վոթիւռին, կատունները ծաղրելու համար դիտել կուտայ թէ անոնք չեն կրցած փոքրիկ տեղ մը զրաւել երկինքի մէջ, մինչդեռ հոն կ'գտնուին այծեր, խեցգետիններ, ցուլեր, խոյեր, արծիւներ, առիւծներ, ձուկեր, նապաստակներ եւ . . . շունք:

Ասիկա չարգիւր որ անոնք քնութեան ստեղծած ամէնէն չընորհալի անասունները ըլլան . . .

Լ Ր Ա Ք Ա Ղ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

✱ Կ'տեղեկանանք թէ հանգուցեալ Տէր Գասպարեանի ժառանգորդները ստիպուած են դատարան դիմել իրենց հանգուցեալ եղբոր ազգ. արկղէն անվճար մնացած քանի մը հարիւր ոսկիի ամսականները պահանջելու համար, նկատելով որ Ազգ. Վարչութիւնը մերժած է իբրեւ ժառանգորդաց իրաւունք ճանչնալ այդ յետեալ թոշակներէ դիզուած և անվճար մնացած գումարը: Յենցով կարող փաստաբաններու կարծիքին վրայ, այն հաստատ համոզումը գոյացուցինք թէ՛ ժառանգորդը իրաւունք ունին: Հետևապէս չենք հասկնար թէ ինչո՞ւ համար անիրաւ դատ մը պաշտպանելու կ'ելլէ մեր Առաջնորդարանը, փոխանակ իրաւախօսութեամբ մը խըսդիրը կարգադրելու: այս կ'պահանջենք հրապարակաւ Վարչութեան և անոր Սըրբազան նախագահէն, որոնք մեզմէ շատ աւելի նախանձախնդիր են անշուշտ ազգ. արժանապատուութիւնը պահելու:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ

✱ Տրաց հուաքման յանձնաժողովէն 2 Ապրիլ 323 թուականով կ'հաղորդուի մեզ հետեալ պաշտոնագիրը ի հրատարակութիւն — «Ահէ՛ք» լրագրոյ 31 Մարտ թերթին մէջ, օտար հասարակութեանց մնացորդ Ջինուրական տուրքերը բաշխուած ըլլալը սխալ գրուած ըլլալով, կ'հերքուի, միայն մինչև օրս նուֆուսի թուով չառնող և մարդահամարի տեսութեամբ չարձանագրուող անձանց մնացորդ Ջին. տուրքերը Կայս. Իրատեով բաշխուած ըլլալը կ'ժանուցուի:

ՄԵԿՆՈՒՄ ԵՒ ԺԱՄԱՆՈՒՄ

✱ Յալոբ ԼՔ Պոստանճեան «Էքլէր» հանրածանօթ վաճառատան տնօրէնը, որ ասկից առաջ Կ. Պօլիս ուղևորւած էր առևտրական գործոց համար, անցնալ շարժումն մէջ քաղաքս ժամանեց ընտանեօք:

✱ Գեր. Յալոբ Աշոտ Եպիսկոպոս անցեալ կիրակի ր. մեկնեցաւ դէպի Կ. Պօլիս:

ՎԱՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

✱ Երուսաղէմէ Կուսակոթն կ'ըրէ մեզ հետեալը. — «Մտոյս 27ին միաբանութիւն կորսնցուց իր բազմամեայ և բազմադիրն անդամներէն մին՝ Տ. Բարձրդիմէս վրդպ. Սատաղեան, բնիկ Մալաթեացի, որ շուրջ կէս դար միաբանած

ըլլալով Ս. Աթոռին վարած է Ս. Յարութեան և Աստուածածնայ տաճարներուն տեսչութեան պաշտօնները և լման 35 տարիներ Ռէմլէի տեսչութեան պաշտօնը, որ կրցած է իր աթոռաշահ գործերով օրինակ հանդիսանալ Միաբանութեան, Թեան, Թողով Ս. Աթոռին յետ մահուան կալուածներ, որոնց տարեկան հասոյթը մօտ 170 սակի և ընդարձակ պարտէզ մը՝ որ այսօր կարծէ աւելի քան 1000 ոսկի: Եթէ վանքիս միաբանութիւնը ամենքն ալ այս հանգուցեալ բազմաշխատ Միաբանին պէս հուստարմուեամբ ու բարեխղճութեամբ աշխատած ըլլային, այսօր ըստ հանգուցելոյ յաճախակի ըրած յայտարարութեան՝ Ս. Յալոբայ վանքին հարերը ոսկիէ կը շինուէին: Հանգուցեալը 85 ամեայ հասակին մէջ դեռ կը պահէր ուշն ու կորովը, ամեն իրեն ներկայացողներուն քարոզելով իր սիրելի Թեաւորութէն բարոյական կտորներ՝ որոնք այնքան ախորժով կ'ունկնդրուէին:

✱ Երուսաղէմի այս տարուան մեծ պահքի քարոզները կարծես ցրտաշունչ օդերուն հետ սկսած են զուգընթաց երթալ: Սակայն զարմանալին այն է որ հակառակ օդադաւորաց մեծ մասին այս տեսակ անախորժ քարոզներ ունկնդրելու ձանձրոյթն զգալու, ինքզինքնին պերճախօս կարծող մեր քարոզիչ հայրերէն մէկ քանին, որոնք քան մը խօսած ըլլալէ աւելի կը դանդաղին, առանց շփնելու դեռ տակաւին հրապարակաւ կ'ելլեն կը տրտնջան թէ ինչո՞ւ համար ուխտաւորները քարոզի առնեն եկեղեցիէն կառնեն կը քայնեն. մի՞թէ իրաւունք չունին քանի որ իրենց սենեակներուն մէջ աւելի հանգիստ կրնան քնանալ քան թէ եկեղեցւոյ մէջ խօսուած այդ տեսակ անհամ, անկուպ, ձանձրացուցիչ, կարծ խօսքով բնաբեր քարոզներով որոնք երբէք տարբերութիւն չունին պառաւ մամիկներու երգած օրօրներէն:

ՆՈՒՆԻՐԱՏՈՒՆՈՒԹԻՒՆ

✱ Ս. Հռիփ Վարժարանի սանուհեաց ընկերութեան հետեալ նուիրաւորութիւնները եղած են Այրի Տիկին 2. Գարագաշեան 89 դր2 Այրի տիկին Վ. Խիլիքեան 1 սան, Տիկին Թ. Խաչիկեան 10բ. լորիս, 8բ. գետնախնձոր, Տիարք Ծովհ. Զաքարեան 50 դր2. 2. Սպար Թալի 1ծ. ֆանէլէր, Մ. Ազնաւորեան 1ծ. ֆանէլէր, Սուր Թաւադորեան 1 օսմ. ոսկի, Թ. Բամպուքեան 50 դր2. 2. Զէրչէճեան 1 ոսկի, Գ. Քրքէսէյան 30 հաց, Մ. Անտոնեան 10 հաց, Ս. Տէտէեան 10 հաց Ս. Տ. Գառնիկեան 10 հաց:

Խմբագիր - Տնօրէն Մ. ՄԱՐԴՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

✱ Տպագրութիւն Մ. ՄԱՐԴՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ՄԵՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՍՏԵՓԱՆ ԻՓԼԻԺԵԱՆ

ՅՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂ

Յառաջիկայ Երկուշաբթիէն
ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Գարնան եւ Ամառնան ապրանսց

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնը բացարձակապէս ԿԱՆԻՔ է: Երբէք նկատողութեան չպիտի առնուին՝ առանց բաժանորդագնի ներկայման՝ եղած դիմումները: Բաժնեգինք կրնան ղրկուիլ Մանտաբոսթով, փ. գրով և կամ Թղթատան բուլով 20 հատ 1 ղրուշնոց բուլը 20 ղրուշի հաշւով: Կորսուած Թերթեր վերստանալ փափարդ պէտք է որ վճարեն անոնց գինը: Հասցէի փոփոխութեան պարագային անհրաժեշտ է երկու ղրուշ ղրկել: Ձերատարակուած յօդուածք ետ չեն տրուիր, եւ առանց բացառութեան անպատասխանի կ'մնայ այս առթիւ խնդրուած ո եւ է բացառութիւն: Կընդունուին նաեւ ծանուցումներ չափաւոր գիներով:

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնն է:

Թուրքիոյ համար տարեկան **50** վեցամսեայ **30** դրուշ

Արասասահմանի » » **12** ֆրանկ

Ռուսաստանի » » **5** ռուպլի

ՀԱՏԸ **40** Փարս

Ա. Մամուլ ձեռքէ կ'ծախուի Գօլիս և կեդրոնատեղին ու միակ զործակալն է ՄԵՐ ԱՐԻՍ ԷՖ. ՖԻՆՃԱՆՃԵԱՆ Պապ - Ալի, ճիմալ Օղլու փողոց ք. 20, Կըզտնուի նաև ինչպէս Բերաի նոյնպէս և բոլոր լրագրավաճառներու և ծխավաճառներու մօտ հատը 40 փարախ:

Ուղղակի բաժանորդագրուիլ փափարդք պէտք է դիմեն Խմբագրութեան՝ Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومی — از میر

آر. ولیان مامول، غرضی صاحب امتیاز و مدیر مسئولی

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԽՄԲԱԳՐԻ - ՏՆՕՐԵՆ

«ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ»

Շաբաթաթերթի

Իզմիր

M. MAMOURIAN FILS

RÉDACTEUR-PROPRIÉTAIRE

de la Revue Hebdomadaire

«AREVELIAN MAMOUL»

Smyrne

GRANDS MAGASINS

DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & C.

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ
Բ. ՔՍԵՆՈՓՈՒԼՕ & Ը

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅԻՆ

Յոշտադրութիւն

ՄԱՐԶԱՆ ԵՒ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐՈՒ

ՄԱՐԶԱՆ ԵՒ ԱՄԱՌՈՒԱՆ
 ՖՐԱՆԿԱՑ ԴՊԵՐՄԱՆՈՒ ՈՅՆ

ՄԱՐԶԱՆ ԵՒ ԱՄԱՌՈՒԱՆ
 ՖՐԱՆԿԱՑ ԴՊԵՐՄԱՆՈՒ ՈՅՆ

ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Լ. Ի. Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ